

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput CXLI. Casus, in quibus positivè cooperantes per mandatum,
consilium, &c. tenentur in dubio, an per suum mandatum, consilium, &c.
fuerint causa efficax damni.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

dum ex sola charitate tenetur. De quo Ambrosius dicit: *Si non parvisse, occidisti*. Dicendum 2°. quòd textus canonis objecti de iis non agit, qui merè negativè se habuerunt in occisione S. Thomæ Cantuariensis, illam non impediendo, cum possent; sed de iis, qui ad ipsum occidendum venerunt, non ut ferirent, sed ut percussoribus opem ferrent, prout dicitur ibidem.

8356 Ad 3um. dicendum, ex eo quòd ab Ecclesia pari afficiantur pœnà excommunicationis, consequens non esse, quòd pari teneatur obligatione restitutionis: utpote quæ non oritur nisi ex violatione justitiæ; cum tamen excommunicatio etiã incuratur ex sola violatione charitatis, vel obedientiæ. Omitto quòd Glossa textum illum exponat de iis, qui ex officio tenentur ob stare.

CAPUT CXLI.

Casu, in quibus positivè cooperantes per mandatum, consilium, &c. tenentur in dubio, an per suum mandatum, consilium, &c. fuerint causa efficax damni.

8357 **U**Na est doctrina omnium, positivè cooperantes tunc solum teneri, quando sunt causa efficax damni de facto secuti, ita ut per suum mandatum, consilium, adulationem, &c. verè influxerint in actionem damnificativam, id est verè moverint animum executoris ad actionem illam ponendam, vel primam voluntatem ipsius excitando, vel præhabitam refuscitando, eamvè roborando, audaciam addendo, vel in facto auxiliando, &c.

Sed quid in dubio, an mandans, consulens, &c. per mandatum suum, vel consilium, &c. verè ad hoc moverit executoris voluntatem? Diana p. 3. tr. 5. resol. 84. p. 4. tr. 3. resol. 28. & alii apud ipsum, censent in ejusmodi dubio non teneri ad restitutionem: quia melior est conditio possidentis; possessio verò tunc est pro non efficacia cooperationis: cum prius sit efficaciter cooperatum non esse, quàm esse.

8358 Sed quàm inane sit argumentum istud, constat ex dictis agendo de conscientia dubia. Hic solum addo, dubitantem non esse in possessione, quando præsumptio juris est contra ipsum. Præsumptio verò contra ipsum est, dum præcepit, vel consuluit aliquid, & alter fecit: tunc enim præsumitur causa efficax istius facti, uti proximè videbitur.

8359 Dicendum itaque 1°. quòd dubius, an dederit mandatum, vel consilium, vel auxilium executori damnificationis injustæ, non tenetur: quia mandatum, consilium, &c. de maleficio non præsumitur. L. 2. ff. de noxalibus actionibus.

8360 Dicendum 2°. quòd certus se dedisse mandatum, consilium, &c. damnificationis in-

Tom. II.

justæ, in dubio an damnum secutum sit, tenetur ad æstimationem incertitudinis, licet damnum non præsumatur secutum. Ita Ludovicus de Scildere tr. 3. de princip. consc. form. in dub. n. 52. Et tr. 4. n. 345. & 346. referens Molinam, Rebellum, Layman, contra Lessium, Bonacinam, &c. Quia dum causa damnificativa certò est posita, & dubium est an damnum secutum sit, periculum est ne reverà secutum sit: periculum ergo est incurrendi reatum injustitiæ, si pro æstimatione incertitudinis non reparatur. Isti verò periculo se exponere, jus naturale & divinum non permittit. Imò nec id permittit jus humanum: cum ad vitandum periculum istud, statuat ut venditor jactus alex, vel jactus retis, si jacere noluit, præstet æstimationem eventus incerti, v. g. piscium, qui fortè capti fuissent. L. si jactum 12. ff. de action. empti, ibi: *Si jactum retis emero, & jactare retis piscator noluit, incertum ejus rei æstimandum est*. Quòd si ad hoc teneatur omittere opus ex justitia debitum: similiter ergo maleficus causam ponens ex se injustè damnificativam, scilicet mandatum, consilium, &c.

Dicendum 3°. quòd certus de dato à se mandato, consilio, seu alia causa ex se damnificativa, simul & de damno secuto (v. g. homicidio, vel furto) in dubio an hoc secutum sit ex vi illius, tenetur pro ratione dubii ad æstimationem istius incertitudinis. Sequitur à fortiori ex proximè dictis, docetque Franciscus Bardi de consc. discept. 6. c. 9. §. 13. n. 6.

Imò valdè probabiliter tenetur ad totum damnum, prout docent Covarruvias, Molina, Bonacina, Merolla, Salas, Lessius, uterque Sanchez, Malchardus, Bossius, Arriaga, Cabassutius, contra Sylvestrum, Petrum Navarram, Tannerum, Dicastillum, Filiutium, Dianam p. 3. tr. 5. resol. 84. p. 4. tr. 5. resol. 28. p. 7. tr. 11. resol. 36. & p. 11. tr. 5. resol. 27.

Probatur 1°. ex S. Thoma q. 67. a. 7. ubi consiliatorem & palponem absolutè obligat ad restitutionem, quando probabiliter æstimari potest, quòd ex hujusmodi causis fuerit injusta acceptio subsecuta; certitudinem proinde non requirit quòd damnum injustum ex tali causa fuerit subsecutum, sed probabilitatem dumtaxat.

2°. quia præsumptio juris sequenda est, quamdiù de contraria veritate non constat. At dum certum est Titium posuisse causam efficaciter ex se damnificativam, damnum quoque esse secutum, præsumptio juris (in dubio) est damnum ex causa illa secutum esse, uti constat ex L. qui in aliena §. 4. ff. de acquir. heredit. ubi mandatarius præsumitur egisse ex mandato præcedente. Et ratio est quia *inspicimus in obscuris quòd est verissimum, vel quòd plerumque fieri consuevit*. Reg. juris 45. in 6. Atqui dum mandatarius exe-

Xxx

quitur mandatum, verisimilius exequitur in vim mandati. Quia sic ut plurimum fieri consuevit. Siquidem mandatarius non solet ponere actionem mandatam, nisi in vim mandati, praesertim si actio sit onerosa, periculosa, vel inutilis exequenti. Unde non admitteretur in iudicio, qui convictus de dato à se mandato, deque occisione secuta, exciperet secutam non esse ex vi mandati.

1365 3°. cap. ad audientiam 12. & cap. significasti 18. de homicid. homicida, & ideo irregularis praesumitur, qui certus se vulnerasse, secutaque morte, dubitat an ex inflictio à se vulnere secuta fuerit, an ex vulnere inflictio ab aliis, vel ex graviore infirmitate superveniente? Et ratio redditur, quod in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem. Quemadmodum verò in tali dubio tutius est se gerere velut homicidam, & irregularem, quam non gerere; ita tutius est restituere, quam non restituere: *pro eo quod in altero nullum* (ait Innocentius III. citato cap. significasti) *in reliquo verò magnum periculum timeatur.*

1366 Fateor tamen 1°. mihi probabilem quocumque videri opinionem Bardi, quod non teneatur ad totum, sed ad partem damni, pro quantitate dubii. Quia æquum non videtur aequaliter tenere eum, qui solum tenetur ex probabili praesumptione, quam qui ex certa scientia: cum minoris aestimetur damnum solum probabiliter, quam certitudinaliter illatum; sicut minoris aestimatur spes probabilis, quam spes certa lucri. Et sicut æquum est minori poenâ punire reos criminis praesumpti, quam reos criminis certo commissi, ideoque tales à iudice puniri non solent poenâ ordinariâ, sed extraordinariâ; sic æquum est ad minorem restitutionem obligare damnificatores solum probabiliter praesumptos, quam certo tales.

1367 Fateor 2°. plures esse casus, in quibus praesumptio ista eliditur per vehementes conjecturas, & circumstantias in contrarium, ut 1°. si homicidii executor, antea ad consilium, habebat capitale odium erga occisum, ex quo efficacem formaverat intentionem occidendi ipsum, idque jam minatus erat, vel omnia ad executionem necessaria disposuerat, eratque audax & potens ad exequendum. 2°. si post consilium datum, illud oblata occasione neglexerit, solumque ad executionem venerit, novis inter utrumque inimicitias ortis, vel antiquis ex nova occasione auctis. 3°. si homicida testetur se motum non fuisse alterius consilio, & circumstantiâ suadeant id ab ipso non dici in gratiam consulenti, ad ipsum à poena, vel restitutione liberandum; adeoque ipsum ea in re fide dignum. De quibus videri possunt Farinacius to. 4. prax. crim. q. 139. n. 145. Ildefonsus Baptista 1. 2. n. 1187. Oviedo ibidem tr. 5. contr. 4. n. 25.

1368 Dicendum 4°. quod certus de causa

damni à se posita, damnoque secuto, v. g. violenta contumatione, dubius an majus, an minus damnum secutum sit (v. g. an contumata fuerit virgo) tenetur ad aestimationem iustis incertitudinis; imò valde probabiliter ad maius, quando praesumptio juris est pro majori, prout in casu dicto, in quo proinde contumator satisfacere tenetur pro ablata virginitate. Ita passim Jurista & Canonista, Abbas, Baldus, Menochius, Julius Clarus, & cum ipsis Molina disput. 104. n. 14. Bardi §. 23. Scildere n. 350. Quia virginitas, quæ fuit ab initio, non praesumitur antea fuisse ablata: virginitas namque est qualitas quæ puellis ab initio infuit. Mutatio verò ejus quod manere potest non praesumitur, v. g. homo non praesumitur innatam libertatem amisisse, sed id asserentis est probare. §. *ius gentium* Infit. de jur. nat. gent. & civ. Et L. *alius* Cod. de servit. L. *si in adibus* Cod. eod. ibi: *Si te servitatem habuisse non probetur, tollendi alius adificium vicino non est interdictum.* Sic etiam amissa possessionis non praesumitur, nisi probetur. L. 3. §. *in amittenda.* Et §. *quod si servus ff. de acquir. possell.* & virginitas extra conjugium non praesumitur voluntariè amissa: cum sic amitti nequeat absque delicto, quod in dubio non praesumitur. Videri potest Menochius l. 6. praef. 49.

Dicendum 5°. quod dum constat injuste damnificationis causam ab uno ex pluribus certis esse positam, & nescitur à quo, omnes dubii tenentur ad partem damni, pro ratione damni illati. Ita Molina disput. 736. n. 6. Scildere tr. 4. n. 351. Quia (inquit) sicut in dubio, quinam è certo numero damnum injuste sit passus, omnes dubii recipere debent partem ejus quod restituitur; sic plures dubii, quis ex illis damnum intulerit, tenentur pro ratione dubii ad refarciendam partem damni, ut eorum sit incommodum, quorum in casu proxime dicto commodum foret. Idque significat Lex §. *fin. ff. de his qui effuderint*, ibi: *Si plures in eodem cenaculo habitent, unde dejectum est quidpiam, ex quo causatum est damnum, si dubium sit à quo ex illis, in quemvis hac actio dabitur.* Et L. 2. *Cum sanè impossibile est scire, quis deiecit, aut effudit, omnes reventur. Et quidem in solidum*, uti dicitur L. 3. ita tamen, ut si cum uno alium fuerit, ceteri liberabuntur; praesaturus tamen partem damni ex quo soluit, uti dicitur L. 4. Simile quid dicitur L. *si verò §. interdum ff. eod.* Quam Legem cum Baldus ad L. 3. ff. de offic. praef. vigil. explicet de maleficio, extendenda est ad omnes similes casus maleficii: eò quod in omnibus eadem militet ratio, quod impossibile sit scire, quis fecerit, nec æquum sit omnes à refarciendi damni obligatione liberari.

Dicendum 6°. à fortiori, dum constat causam damni à pluribus certis esse positam, & damnum esse secutum ex uno ex illis, si-

ve operantibus, five cooperantibus, & dubitatur ex cuius opere, vel cooperatione, omnes dubii tenentur ad partem damni, pro ratione dubii. Ita Molina ibidem. Scildere n. 352. Card. de Lugo disp. 19. sect. 1. n. 22. Bardi §. 21. n. 6. Etque communis apud Juristas, nominatim Cagnolium ad L. *semper in obscuris* ff. de reg. jur. n. 20. contra Dianam p. 4. tr. 3. resol. 63. & alios apud ipsum. Et colligitur tum ex cap. *significasti* supra relato, tum ex L. *Mela & L. ita vulneratus* ff. ad L. Aquil. ibi: *Cum à pluribus idem servus ita vulneratus esset, ut non appareret cuius ictu perisset, omnes L. Aquilia teneri.* Rationem dat citata Lex *Mela*: *cum nec impunita maleficia esse oporteat, nec facile constitui possit, uter lege teneatur.* Quod si propter hanc rationem omnes tenentur ad poenam; multo magis ad illati damni reparationem.

371 Injustè tamen quidam Nobiles, certi de furto ab aliquo famulorum suorum commisso, sed incerti à quo, prætendunt à singulis famulis pro rata restituendum, subdicità à singulis parte salarii, nisi restituant. Injustè (inquam) dum singuli nec associantur furem, nec posuerunt causam damni, sicut posuisse supponuntur illi, de quibus num. præcedenti.

372 Barbarum proinde fuit factum Principis illius, qui cum nesciret, quis ex tribus famulis sic pretiosissimas comedisset, singulos secari iussit, ut appareret in cuius stomacho invenirentur, prout inventæ sunt in secundo.

CAPUT CXLII.

*Dum plures ad injustè damnificandum possit-
ve sic cooperati sunt, ut singulorum coopera-
tio non fuerit efficax, nisi conjuncta cum
cooperatione aliorum, singuli tenentur ad to-
tum, aliis pro parte, vel toto non restitu-
entibus.*

373 Ita Doctores communiter contra Alardum Wielium, Doctorem Lovaniensem, qui anno 1615. docuit, non teneri ad totum, sed solum ad partem. Cui postmodum, etsi dubitanter, subscripsit Henricus Stroverdorff in 2. 2. q. 62. a. 3. disp. 4. conclus. 2. ubi de assertione nostra loquens:
» Ut verum fatear (inquit) mihi non vide-
» tur hæc sententia (quamvis sit communis)
» universaliter omnino certa. Nam etsi plu-
» ribus concurrentibus, ut supra, singuli sunt
» causa totius damni, non sunt tamen causa
» adæquata totius damni, sed partialis, & in-
» adæquata: quia concursus iste, quem singuli
» conferunt, seorsim ab aliis, non est sufficiens
» ad inferendum damnum, sed ex omnibus si-
» mul junctis fit unus concursus sufficiens,
» prout aperte patet in pluribus auferentibus
» unum marmoreum lapidem, quem singuli
» auferre non poterant.

Tom. II.

Confirmatur: quia quando plures unam navem trahunt, quam unus trahere non poterat, non sunt singuli totalis causa promotionis navis; neque singulis debetur integra mercès, quæ danda est pro tractione navis, sed debent illam inter se dividere. Ergo si dum profunt, non debeatur singulis integrum præmium; neque cum obfunt, debent singuli integrum damnum. Et ideo secundum hanc sententiam existimo plures ferentes suffragium ad aliquod injustum opus, non teneri singulos fortè restituere in integrum. Idem dico de pluribus eandem injustitiam suadentibus, quando singulorum consilium sine consilio aliorum non fuisset efficax. Huc usque Stroverdorffius.

Nihilominus assertio nostra probatur, & ratio in contrarium allegata refellitur: quia licet singuli tunc non sint causa damni totalis totalitate causæ, sunt tamen causa damni totalis totalitate effectus. Atqui communis mensura restitutionis, ex radice injustæ damnificationis, est quantitas damni injustè illati, ut vidimus num. 1054.

Et hinc corrumpit argumentum Stroverdorffii: quia pro restitutionis obligatione attenditur ad quantitatem, adeoque ad totalitatem effectus, seu damni injustè illati, potius quàm ad quantitatem, seu totalitatem influxus & causalitatis. In præmiatione e contra attenditur ad operam conductam potius quàm ad effectum. Unde fit, ut ei qui operam præstitit, merces debeatur, etiam effectu non secuto; restitutio verò, seu compensatio damni non debetur, effectu, seu damno non secuto.

Et confirmatur assertio nostra ex L. *ita vulneratus* ff. ad L. Aquil. & L. *vulgaris* ff. de furtis, ubi dicitur, quod si duo, vel plures eandem trabem furto asportaverint, quam quilibet ferre non posset, unusquisque illorum tenetur in totum actione furis.

CAPUT CXLIII.

Specialia de Mandante.

Inter positivè cooperantes ad damnificationem injustam, ordine primus, & causalitate præcipuus, est mandans, dum auctoritate suâ, & potestate subditum quodammodo cogit, & voluntatem ipsius efficaciter movet ad exequendam actionem injustè damnificativam, velut causa principalis causam subordinatam, & instrumentalem. Et ideo actio ex mandato facta magis tribuenda est mandanti, quàm executori, sicut & damnum ex mandati executione secutum. Quo fit, ut in ordine restituendi mandans prius teneatur, quàm mandatarius simpliciter exequens, juxta illud S. Thomæ q. 62. a. 7. *Ille qui jubet est principaliter movens: unde ipse principaliter tenetur ad restitutionem.*

Sive autem mandans expressè jusserit, si